

СТАНОВИЩЕ

от

Доц. д-р Мариана Атанасова Асенова, катедра „География на туризма”,
Софийски университет „Св. Кл. Охридски”

по конкурс за професор по професионално направление 3.9. Туризъм (Финансово управление на туристическото предприятие), обявен с решение на Академичния съвет на СУ "Св. Кл. Охридски" от 27.11.2013 г. (Протокол №3), публикуван в ДВ бр. 108/17.12.2013 г.

I. Общи изисквания по Чл. 29 от Закона за развитието на академичния състав в Република България, Чл. 60 от Правилника за прилагане на същия закон и Чл. 114 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Кл. Охридски”

По обявения от СУ „Св. Кл. Охридски” конкурс за професор по професионално направление 3.9. Туризъм (Финансово управление на туристическото предприятие), обявата за която е публикувана в ДВ бр. 108/17.12.2013 г., документи за участие са подадени от един кандидат – доц. д-р Галина Кръстева Рашкова.

Тя е преподавател на редовно щатно място в катедра „География на туризма” на Геолого-географски факултет при СУ „Св. Кл. Охридски” от 1997 г., като **от 2003 г. е доцент** (Финансово управление на туристическото предприятие). Преди постъпването си в катедрата доц. Рашкова е била методист и научен сътрудник III степен в УМЦИД на СУ „Св. Кл. Охридски” в периода 1983 - 1990 г., а след това в периода 1990 - 1997 г. е била старши асистент и главен асистент в катедра „Организация и управление”, също в Софийския университет. Доц. Рашкова е с придобита образователна и научна степен „доктор” (по икономика) през 1991 г. в Държавния университет в Киев, Украйна.

За участие в конкурса доц. д-р Галина Рашкова е представила **29 публикации**, които не повтарят представените за придобиване на образователната и научна степен „доктор”. Те включват **2 монографии**, един университетски **учебник** и едно учебно помагало, 5 студии, както и 20 статии и публикувани доклади. Кандидатът е участвал в редактирането на 2 сборника с доклади от научни конференции. Представените за рецензиране разработки са с общ обем от 1232 стр., от които собственият принос на кандидата е 1211 стр. Самостоятелните разработки са 23, а останалите 6 са в съавторство, като в 3 от тях доц. д-р Рашкова е първи автор. Част от научната продукция на доц. Рашкова е на английски език – 7 публикации, като 5 от тях са в чужбина.

II. Допълнителни изисквания по Чл. 29б от Закона за развитието на академичния състав в Република България, Чл. 61 от Правилника за прилагане на същия закон и Чл. 116 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Кл. Охридски”

1. Изисквания за учебна дейност

Основната дейност на доц. д-р Рашкова е преподавателската, с общ преподавателски стаж в СУ „Св. Кл. Охридски“ от 23 години, последователно като старши асистент, главен асистент и доцент, от които в катедра „География на туризма“ на Геолого-географски факултет – 16 години. Паралелно с лекциите и семинарните занятия за студентите от специалност „Туризм“, тя преподава и в бакалавърската програма на специалност „Регионално развитие и политика“ към същия факултет. В допълнение, като хоноруван преподавател е водила лекции и семинарни занятия в бакалавърската програма на специалност “Туризм” в Международното висше бизнес училище – Ботевград (2011–2012 г.), Висшето училище по агробизнес и развитие на регионите, УНЦ Пазарджик (2007–2012 г.), в магистърската програма „Културно-историческо наследство и туризм“ на Варненския свободен университет „Черноризец Храбър“ (2003–2004 г.), а от 1999 г. до момента - в бакалавърската и магистърската програма по Туризм на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, филиал Смолян (4 дисциплини). Продължителният стаж и преподавателските ангажименти на доц. Рашкова доказват, че тя е изграден висококвалифициран преподавател с голям педагогически опит.

Ангажиментите ѝ в СУ „Св. Кл. Охридски“ включват провеждане на лекции и семинарни занятия по голям набор от дисциплини, свързани с икономиката и финансите. Някои от тях (напр. Счетоводство и контрол, Банково дело и др.) са с общ характер, но най-важните задължителни дисциплини са пряко ориентирани към туризма - Икономика на туризма, Корпоративни финанси (финансов анализ и управление на туристическото предприятие) и др., които доц. Рашкова е обезпечила с учебници и учебни помагала. В бакалавърската степен на специалност „Туризм“ тя води 3 задължителни и 2 избираеми дисциплини, а в магистърската степен – една задължителна и 2 избираеми, като предстои да се включи с още 2 дисциплини по новия учебен план на специалността. В специалност „Регионално развитие и политика“ е ангажирана с една задължителна и 2 избираеми дисциплини на бакалавърско ниво и с 2 дисциплини в магистърската степен (една задължителна и една избираема). Високата степен на ангажираност в преподавателския процес се доказва от данните за учебната ѝ натовареност. Общата ѝ аудиторна заетост за последните 5 години е средно 878 часа, а общата ѝ учебна заетост е средно 1294 ч. за учебна година.

Освен прякото участие в учебния процес, тя се включва с голяма отговорност и компетентност и в разработването на учебни програми по съответните дисциплини, както и в усъвършенстването на учебните планове на програмите, по които катедрата провежда обучение на студенти. Нещо повече, от 2009 г. тя е ръководител на магистърската програма „Културен туризм“ към катедрата. Дисциплините, с които трайно се ангажира и непрекъснато развива като съдържание и методи на преподаване, са пряко тематично свързани и с нейната научно-изследователската дейност. Ориентацията ѝ към изследване на съвременните икономически явления в туризма имат като резултат актуализация на лекционния материал и използване в обучението на съвременни примери от туристическата практика.

Отговорното ѝ отношение към учебния процес се демонстрира и от големия брой успешно защитени дипломни работи, на които тя е била научен ръководител – общо 22 за периода 1999-2013 г. (средно по 1-2 дипломанти на година). Доц. Рашкова е

била научен ръководител на един докторант, отчислен с право на защита, а в момента ръководи редовен докторант в процес на обучение и с положителна атестация след първата година.

Специално внимание заслужава и административно-публичната дейност на доц. д-р Рашкова. Тя е била за един пълен мандат Заместник-Декан на ГГФ (2003-2007 г.), като за втори мандат е член на Факултетния съвет на ГГФ (2003-2007 г., 2011 г. – до момента). Тя успешно представлява катедрата във Факултетната атестационна комисия (от 2011 г.) и във Факултетната комисия за Фонд „Научни изследвания” на СУ „Св. Кл. Охридски”. Член е и на Съвета на Центъра по образователни услуги на СУ „Св. Кл. Охридски”.

2. Изисквания за научноизследователската дейност

Доц. д-р Рашкова демонстрира професионална дейност и извън пряката ѝ учебна заетост. През последните години тя е участвала в редакцията на два сборника с доклади от научни конференции с международно участие в Смолян (2007 г. и 2013 г.). Извънаудиторната ѝ ангажираност включва също участието ѝ след 2003 г. в над 12 научни конференции в София, Смолян и др., повечето от които с международно участие. Същевременно, в периода 2008-2010 г. тя е била ръководител на три успешно приключили научни проекта в сферата на ресурсната икономическа ефективност и устойчивост с обект на изследване общините Смолян и Чепеларе.

Представените за рецензиране научни трудове на доц. д-р Галина Рашкова са почти изцяло свързани с финансовото управление на туристическите предприятия и задълбочават и развиват тази тематика, към която доц. Рашкова проявява интерес още преди хабилитацията. Научната ѝ продукция може условно да бъде обособена в следните тематични групи:

- финансов анализ на дейността на стопанските субекти в туризма, с отчитане на характерните особености на туризма като стопански отрасъл и на вътрешносекторната специфика на различните видове туристически предприятия [1,1; 3,4; 3,5; 4,5; 4,7; 4,10; 4,12];
- управление на финансовата дейност на туристическото предприятие със специален акцент върху финансовото планиране в управлението (вкл. използването на финансови показатели) [2,1; 4,2; 4,6; 4,9];
- изследване на цикличното развитие на икономиката, проявлението на световната финансова криза от 2008 г. в туризма и финансова антикризисна програма на туристическото предприятие [1,2; 3,3; 4,3; 4,5; 4,8; 4,11; 4,13; 4,19];
- инвестиционна политика на базата на специфичните условия и отличителните особености на предприятията от туристическия бранш като част от финансовата им политика [1,1; 4,4; 4,11; 4,14; 4,15; 4,19].

Представената от кандидата официална справка за публикационната и цитатна активност показва 3 открити цитирания в Google Scholar, Google Books и Google Web, и 4 индексирани публикации – съответно 2 в ИНИОН на РАН и 2 в KVK. Цитиранията от други автори, издирени по традиционен метод, са представени в собствена справка на кандидата, която съдържа 8 забелязани цитирания в публикувани източници на 5 разработки на кандидата, като в справката не са включени автоцитати.

Научните приноси в обособените тематични групи, тясно свързани с финансовото управление на туристическото предприятие, се свеждат до:

1. При финансовия анализ на дейността на туристическите предприятия:

- Предложен е подход за структурирано изследване на елементите на имуществения строеж на предприятието (извъноборотните и оборотните средства);
- Предложени са конкретни способности и начини за анализ на доходите и разходите, групирани по класификационни признаци, уточнени са финансовите показатели и коефициенти за анализа и е направен коментар на възможните управленски решения в зависимост от резултатите;
- Адаптирана е методика за изследване на финансовия резултат на туристическото предприятие.

2. При управлението на финансовата дейност на туристическите предприятия:

- Предложена е цялостна концепция за управление на финансовата дейност на туристическото предприятие – с цел, задачи и функции на финансовото управление на туристическото предприятие, видове управление, финансов механизъм на управление, финансови концепции в управлението на финансовите ресурси на туристическото предприятие, вкл. източници на финансиране на дейността на туристическите предприятия;
- Демонстрирана е схема на процеса на планиране на финансите и на създаването на консолидиран финансов план на туристическото предприятие - цели, задачи, функции, видове, етапи и методи на финансово планиране, адаптирани към туристическите дейности;
- Предложен е модел на разработване на дивидентната политика на туристическите предприятия;
- Представен е модел на планиране на ценовата политика и особеностите на ценообразуването в ресторантьорството и в предприятията от настанителния сектор;
- Проучена е системата на данъчната политика на туристическите предприятия с акцент върху легалните средства за минимизиране на данъчното облагане в процеса на данъчното планиране.

3. При изследванията, свързани с цикличното развитие на икономиката и проявлението му в туризма:

- Представена е концептуална схема на цикличното развитие и на световната финансова криза от 2008 г.;
- Представено е емпирично изследване и е направен анализ на влиянието на световната финансова криза от 2008 г. върху дейността на предприятията от туристическия сектор;
- Пионерното изследване на финансовото антикризисно управление на туристическото предприятие с разработен модел на финансова антикризисна програма на базата на анализ на финансова информация за туристически

предприятия, обявени в несъстоятелност, със запор на дружествен дял и в ликвидация.

4. При инвестиционната политика на туристическите предприятия

- Представени са модели на инвестиционна политика на базата на специфичните условия и отличителните особености на предприятията от туристическия бранш, като част от финансовата им политика;
- Приносен характер има условното разделяне и представяне на модела на инвестиционна политика в условия на подем на стопанската инициатива и нейните въздействия върху предприятието, природната среда и обществото, от една страна и типа политика на инвестиране на капитали в дейността на туристическата фирма в кризисни условия, от друга.

5. Теоретико-методически приноси

- Подготвяне и издаване на учебник („Финансов мениджмънт в туризма”) и учебно помагало („Финанси на туристическото предприятие – основни понятия във въпроси и отговори”), които са едни от малкото издадени по теми, свързани с финансовото управление на туристическите предприятия за целите на българските висши училища, които предлагат обучение по туризъм.

III. Критични бележки и препоръки към кандидата

Дългогодишният преподавателски опит на доц. д-р Рашкова и оформеното ядро от „постоянни” дисциплини, учебното съдържание на които тя непрекъснато обновява, предполагат акумулирането на знания, актуална информация и примери, които тя успешно използва за разработването и издаването на монографии, учебници и учебни помагала, използвани от студентите по съответните дисциплини. Натрупаните от доц. Рашкова знания може да бъдат още по-ефективно използвани за обучението на изявени студенти, дипломанти и докторанти, както и в научни и научно-приложни изследвания на катедрата, чрез включване в тях на икономически и финансови аспекти.

Успешно проведените от доц. Рашкова теренни изследвания през последните години, резултатите от които са обобщени и представени в публикациите, свързани с финансовата криза и отражението ѝ в туризма, дават основание да се препоръча засилване на изследователския елемент в научните разработки чрез набирането на първична информация за обосноваване на теоретични постановки и модели.

3. Заключение

Доц. д-р Галина Рашкова е единствен кандидат по обявения конкурс за „професор” по професионално направление 3.9. Туризъм (Финансово управление на туристическото предприятие). Тя е с 16-годишен стаж като преподавател в катедра „География на туризма”.

Доц. д-р Рашкова е добре подготвен преподавател с изявени педагогически умения. Ангажирана е с лекционни курсове както в бакалавърската, така и в магистърската степен на обучение, при относително висока обща учебна натовареност

и аудиторна заетост. Включва се в ръководството на магистри при подготовката и защитата на дипломните им работи, както и в научното ръководство на докторанти.

Изследователската дейност на доц. д-р Рашкова обхваща участие в 3 научни проекта, в над 12 конференции и семинари, както и 29 публикации, представени за участие в конкурса. Те включват 2 монографии, един университетски учебник и едно учебно помагало, 5 студии и 20 статии и доклади, публикувани в специализирани научни издания.

Характерът и приносите на научната продукция на доц. д-р Галина Рашкова отговарят в количествен и качествен аспект на изискванията на нормативните документи за присъждане на академичната длъжност „професор”.

На основа на гореизложеното, общата ми оценка е, че доц. д-р Галина Рашкова отговаря на всички условия за заемане на академичната длъжност „професор”, определени от Закона за развитие на академичния състав на Република България и Правилника за неговото приложение, както и на вътрешноуниверситетските и вътрешнофакултетните критерии. Заявявам положителната си оценка за кандидата и препоръчвам на уважаемото жури да присъди академичната длъжност „професор” по професионално направление 3.9. Туризм (Финансово управление на туристическото предприятие) на доц. д-р Галина Рашкова.

Гр. София
23.04.2014 г.

Член на научното жури:
Доц. д-р Мариана Асенова